

KRİZE, EŞİTSİZLİĞE VE ŞİDDETE KARŞI

GÜCÜMÜZ BİRLİĞİMİZ!

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Gününü ekonomik krizin sarsıcı etkilerinin kendini iyiden iyiye hissettirdiği koşullarda karşıyoruz.

Yoksullaşmadan, ağır çalışma ve yaşam koşullarından, şiddetten, ayrımcılıktan, hak gasplarından en çok etkilenen kadınlar, krizin etkilerini de en ağır biçimde yaşıyorlar.

Bu yıl 8 Mart'a giderken Emek Partisi olarak krizin kadın işçi ve emekçilerin hem çalışma yaşamında hem de ev yaşamında yarattığı sorunları açığa çıkarmak, kadınların ortaklaştığı talep ve beklentileri somut bir biçimde ortaya koymak için ülkenin her yerinde kadın işçi buluşmaları gerçekleştirdik.

Bu buluşmalarda şu soruların yanıtlarını aradık:

Kadınlar krizin etkilerini çalıştıkları alanda nasıl yaşıyorlar? Çalışma koşulları nasıl etkileniyor? Kadınlara dönük ayrımcılık, şiddet, mobbing, eşitsizlik işyerlerinde nasıl görünümlere bürünüyor? Kadınların ev içi yaşamları krizden nasıl etkilendi? Aileleri, eşleri, çocukları ile ilişkileri nasıl değişti? Ev içi yükleri nasıl arttı? Kadınlar bu yüklerle baş etmek için neler yapıyor? Mücadele eğilimi bakımından kadın işçi ve emekçiler açısından nasıl bir tablo var?

Raporumuz; her sektörden işçi kadınlar, kamu ve özelde hizmet sektöründe çalışan kadınlar, büro emekçileri, ev aksenli çalışanlar, ev işçisi/gündelikçi kadınların verdiği cevapları kendi sözleriyle aktarırken, ülke çapında gerçekleştirdiğimiz anketlerde ve yaptığımız haberlerde, röportajlarda ortaya çıkan tabloyu da yorumlarla aktarıyor. Görüşmelerin tamamı yüz yüze; kimi zaman fabrika ve atölyelerin çay molalarında, kimi zaman evlerde, kimi zaman 8 Mart sürecinde yaptığımız buluşmalarda, etkinliklerde, şölenlerde, kimi zaman da tek tek ya da ikişerli, üçerli görüşmelerimiz sırasında gerçekleştirildi.

Krizin kadınların gündelik hayatlarında yarattığı ağır sonuçların izinin sürülmesi, krizden etkilenen kadınların deneyimlerini bizzat kendilerinin ifade etmesi, yaşananların somut bir biçimde dile getirilmesi yalnızca krizin sarsıcı etkilerini anlayabilmek için değil, krize karşı mücadelede kadınların tuttuğu yeri ve kadınların özgün taleplerinin neler olduğunu da ortaya koyuyor.

Emek Partisi olarak gerçekleştirdiğimiz kadın işçi buluşmalarının yalnızca ağır yaşam ve çalışma koşullarına ilişkin tabloyu ortaya koymakla kalmayacağını, krize karşı mücadelenin de dayanaklarından biri olacağını düşünüyoruz. Buluşmalarımızda yan yana geldiğimiz kadınların sorunlarına, ağır çalışma ve yaşam koşullarına karşı mücadelesinin olanaklarını genişletmek, kadınları yan yana getirmek için örgütlenmelerini sağlamak üzere yürüttüğümüz çalışmalar devam edecek. Krize, şiddete, eşitsizliğe karşı en büyük gücümüzün birlik olduğunu söylüyor; kadınların "ekmek ve gül"de simgeleşen yeni bir dünya mücadelesine katkı sunmasını umduğumuz raporumuzu bilginize sunuyoruz.

Kadın işçilerin kriz algısı: “Zengine yok, fakire var”

Görüşme yaptığımız kadınların hemen hepsi ekonomik krizi öncelikli olarak hayat pahalılığıyla, geçim sıkıntısıyla ve alım gücünün düşmesiyle özdeşleştiriyor. Hemen ardından işyerinde değişen koşullar sıralanıyor. Krizin nedeni konusunda çok çeşitli cevaplar olsa da çoğunluğunu “hükümet politikaları” başlığı altında toplamak mümkün:

Hükümetten kaynaklı. Hayvancılık yok edildi. Tarım yok edildi. Bütün fabrikalar kapatıldı. Özelleştirildi. Bunların krize sebep olduğunu düşünüyorum. (İstanbul, İkitelli)

Kriz deyince ekonomi geliyor aklıma, dış borçlar krizlere sebep oluyor. Yapılmaması gereken ithalat ve ihracatlar yapılırca kriz kaçınılmaz oluyor. Gelir ve giderler tutmadı. (İstanbul, Küçükçekmece)

Dolar yükselince her şey yükseldi. İçeride olan fabrikaları kapatıp dışarıya bağlandık bu yüzden de dolar yükseldiğinde kriz oldu ülkede. (Kocaeli, tekstil işçisi, 19 yaşında)

Ekonomik kriz deyince aklıma soğan fiyatları geliyor. Tanzim satış noktalarındaki kuyruklar geliyor. Krizin sebebinin AKP olarak görüyorum. Eskiden çiftçiye değer veriliyordu artık verilmiyor. Kesinlikle mevcut iktidar sebep oldu. (Kocaeli)

Ülkedeki siyasal kutuplaşmanın etkisiyle krizi CHP ile ya da bir zamanlar “anayasanın fırlatılması” ile ilişkilendirenler de var.

Özellikle herhangi bir eylem ya da direniş içinde yer almış ya da halen direnişte olan işçilerin ekonomi ile siyaset, patronlar ile hükümet arasındaki bağı kurma bilincinin güçlendiği anlaşılıyor. Aydın’da sendikalaştıkları için işten atılan ve şu an direnişte olan gıda işçilerinin anlatımlarından örnekler şöyle:

Krizin nedenine gelince, valla anlayamıyoruz. Neden insanların bu kadar zor durumda olmaları umurlarında değil anlayamıyoruz. Kriz neden patronlara, vekillere, zenginlere değil anlamıyoruz. Kriz sadece yoksullar için var bu ülkede. Krizin faturasını biz ödüyoruz, patronlar daha da zengin oluyor. İktidar patronların yanında.

Devlet krizin faturasını işçi sınıfından çıkarıyor, patronlardan değil. Nedeni ülkenin güzel yönetilmemesi, sadece işverenin çıkarlarının düşünülmesi, her şeyin ithal olması, üreticiye imkan sağlanmaması, üretimin engellenmesi, devletin kendi cebini düşünmesi, halkı düşünmemesi, çıkarıcı bir ekonomi yürütülmesi, savaş politikaları vs... Kriz zamanı 3-5 kişi zengin oluyor, yoksul daha da yoksullaşiyor.

Kriz deyince aklıma geçim sıkıntısı geliyor. Hükümetin oyunları geliyor. Kriz yok diyorlar ama kriz var. Geçinemiyoruz. ... Kriz doymak bilmeyen patronlar yüzünden var. Domatesin bile vergisi var ama yatlardan katlardan vergi alınmıyor. En zenginlerden vergi alınmıyor, asgari ücretten dünyanın vergisini kesiyorlar. Kriz fakire var zengine yok.

KRİZ KADINLARIN ÇALIŞMA KOŞULLARINA NASIL YANSIYOR?

• Krizde daha yoğun çalışmak zorunda bırakılanlar...

Kriz, kimi işyerlerinde üretimin durdurulmasına veya yavaşlatılmasına sebep olurken bazı işyerlerindeyse tam tersine üretimin hızlandırılmasının gerekçesine dönüşüyor. Yaptığımız görüşmeler ve anketlerden bir genelle yapmak şu aşamada zor olsa da; kriz döneminde üretimin hızlandığını belirten kadınlar, daha çok ihracata dayalı üretim yapan işyerlerinde ve kriz döneminde stok yapan firmalarda karşımıza çıktı.

Doğu Avrupa, Orta ve Doğu Asya, Arap Yarımadası ve Kuzey Afrika’daki 31 ülkede 181 mağaza, Türkiye’deyse 76 ilde 500’e yakın mağazası olan Türkiyeli bir tekstil firmasının İstanbul’daki bir mağazasında çalışan bir kadın şöyle anlatıyor:

Bu dönemde işten çıkarmalar olmadı. ...’ye kriz uğramamış. Hiç etkilemedi. Daha fazla üretim arttı. Başka firmalardan arkadaşlarla konuşuyorum. Cirolarımız çok düşük işler iyiye gitmiyor diyorlar. ...’nın her zaman halk yanlısı bir görünümü var. Hem müşterisiyle iletişim halinde hem de stok ürününü değerlendiriyor. Hatalı ürün geliyor onu ucuza satıyor. Halkın aklında öyle kalıyor. Birçok ürün pahalı ama insanların aklında ucuz olan ürün kalıyor. Bunu iyi kullanıyor. Bir de Kaizen sistemi üzerinde duruyorlar. Herkesin aklını kullanıyorlar. Kesinlikle hayata geçireceğiz diyorlar. Mağazaların hedeflerini yüksek tutarak hakkımız olan primi bu dönemde elimizden alıyorlar. Aylık satış hedefleri oluyor 5 trilyon. Gizli müşteri kriterini artırdılar, kriz için kullandıklarını düşünüyorum bütün bu uygulamaları.

Üretim ve satış hedeflerini yüksek tutarken çeşitli bahanelerle işçilerin primlerinden keserek emek maliyetini düşürmek sıkça rastlanan bir yöntem. Görüştüğümüz birçok kadın “Prim kesilir korkusuyla daha çok çalışıyoruz” cümlesini kuruyor.

Sermayenin üretimde emek üretkenliğini artırmak için hayata geçirdiği uygulamalar arasında vardiya sistemini değiştirme yöntemi de bulunuyor. Kriz yüzünden üretimi yavaşlatan işyerleri vardiya sayısını azaltıp çalışanları işten çıkarma, ücretli ya da ücretsiz izne

gönderme yoluna giderken, üretimin artarak devam ettiği yerlerde üretkenliği artıracak yeni vardiya sistemlerine geçiliyor. Bursa'da yaklaşık 500 kişinin çalıştığı bir tekstil firmasından aktarılanlar ilgi çekici:

Fabrikada 7'li sistem çalışıyoruz. Daha önce, yani kriz öncesinde vardiya sistemimiz böyle değildi. Kriz başında müdürümüz değişti, bir kadın geldi başımıza. Biz ona kendi aramızda "despot CEO" diyoruz. İnsanı işe gitmekten soğutuyor. Zaten 7'li sistem yüzünden hafta tatilimiz belli değil, herkesin ailesiyle evde olduğu vakitler çalışıyoruz biz. Üstelik çalışma pazar gününe gelince buz gibi ortamda çalışıyoruz. Üretim durmuyor, her gün çalışma var, pazar tatil günü değil, ama sanki tatil günü gibi yemek de kötü, ortam da buz gibi. Fabrikadaki çalışma koşullarımızı zorlaştırıyorlar. Çalışma alanımıza yakın olan giyinme dolaplarımızı ve tuvaleti ikinci kata taşıdı, 3\11 olan vardiyamızı 4\12 yaptı, geç saatte servisten eve gitmemiz daha sıkıntılı oldu. 45 dakika olan yemek molamızı yarım saate indirdi.

Üretimin kriz öncesi tempoyla ya da artarak devam ediyor olması işten çıkarmaların yaşanmadığı anlamına gelmiyor. İşverenler bir yandan çeşitli biçimlerde işten çıkarmalara devam ederken diğer yandan bandın hızını da artırmanın yollarını arıyor. Örneğin, Kocaeli'deki bir tekstil firmasında çalışan kadınlar bazen mesai saatlerinin 24 saati bulduğunu belirtirken, bir plastik firmasındaki kadınlar önceden iki kişinin bir makinede çalıştığını şimdiyse bir kişinin iki makineye baktığını belirtiyor:

İşyerine ilk girdiğimde işler daha rahattı. Zaman geçtikçe, hele şu kriz dönemi başladığından beri işler ağırlaştı.... Kriz var diye patron daha az işçiye daha çok iş yaptırmaya çalışıyor. Bir taraftan kriz var diyerek bizden bir şeyler kesmenin ve daha çok iş yaptırmının peşindeler, diğer taraftan yeni makineler alıyorlar. (Kocaeli, plastik işçisi)

• Krizde işyeri: Gözetim, aşağılama, zorbalık

Kriz sürecinde patronların emek süreci üzerindeki denetimi her zamankinden daha baskıcı hale geliyor. Performans kriterleri, müşteri memnuniyet anketleri, "gizli müşteri" denetimleri, tutanak tutma, kamerayla izleme gibi yöntemlerle genel olarak işyerleri giderek despotlaşırken, özellik olarak da kadınların maruz kaldığı mobbing, taciz ve ayrımcılık örneklerinde artış yaşanıyor. İstanbul'da mağaza çalışanı bir kadın "gizli müşteri" gözetimi yüzünden yaşadığı psikolojik baskıyı şöyle anlatıyor:

Geçtiğimiz haftalarda mağaza müdürlerinden biri gizli müşteriden düşük [puan] aldığım için bana hakaret etti. Müşterilere memnuniyet anketi veriyoruz. Bana çıkıştı, 'Sen işini düzgün yapmıyorsun' dedi. Ben de 'Müşteriye memnuniyet anketi verdim ve olumlu yanıtlar verdi, ...Olumlu değerlendirme yapıyor müşteri, bir tane gizli müşteri ile değerlendirilmemeli,' dedim. Yönetici 'Belli oluyor!' deyince 'Siz bana bunları söyleyemezsiniz' dedim. 'Anketlerin şüpheli durumda. Anketleri kendin doldurmuşsun,' dedi. ... 'Bu çok ağır bir itham, madem böyle bir şüpheniz var bunu kanıtlayın ve beni işten kovun,' dedim... Benim gizli müşteriden düşük almam mağazada çalışan bütün çalışanların primini etkiliyor. Kendimi o kadar kötü hissettim ki anlatamam. Düşünsene 180 kişinin alacağı primi siz etkiliyorsunuz. Bu çok kötü bir duygu. Hem de bu bilgiyi izin günümde verdi!

Bu denetimin işyerinin mekansal sınırlarını aşarak işçilerin özel yaşamlarına kadar vardığına dair bir başka örnek Kocaeli'de metal işkolundaki bir fabrikadan geliyor; biri omuriliğine çok yakın olmak üzere sağ kolunda üç tane fıtık olan ve şiddetli baş ağrıları çeken 24 yaşındaki bir kadın anlatıyor:

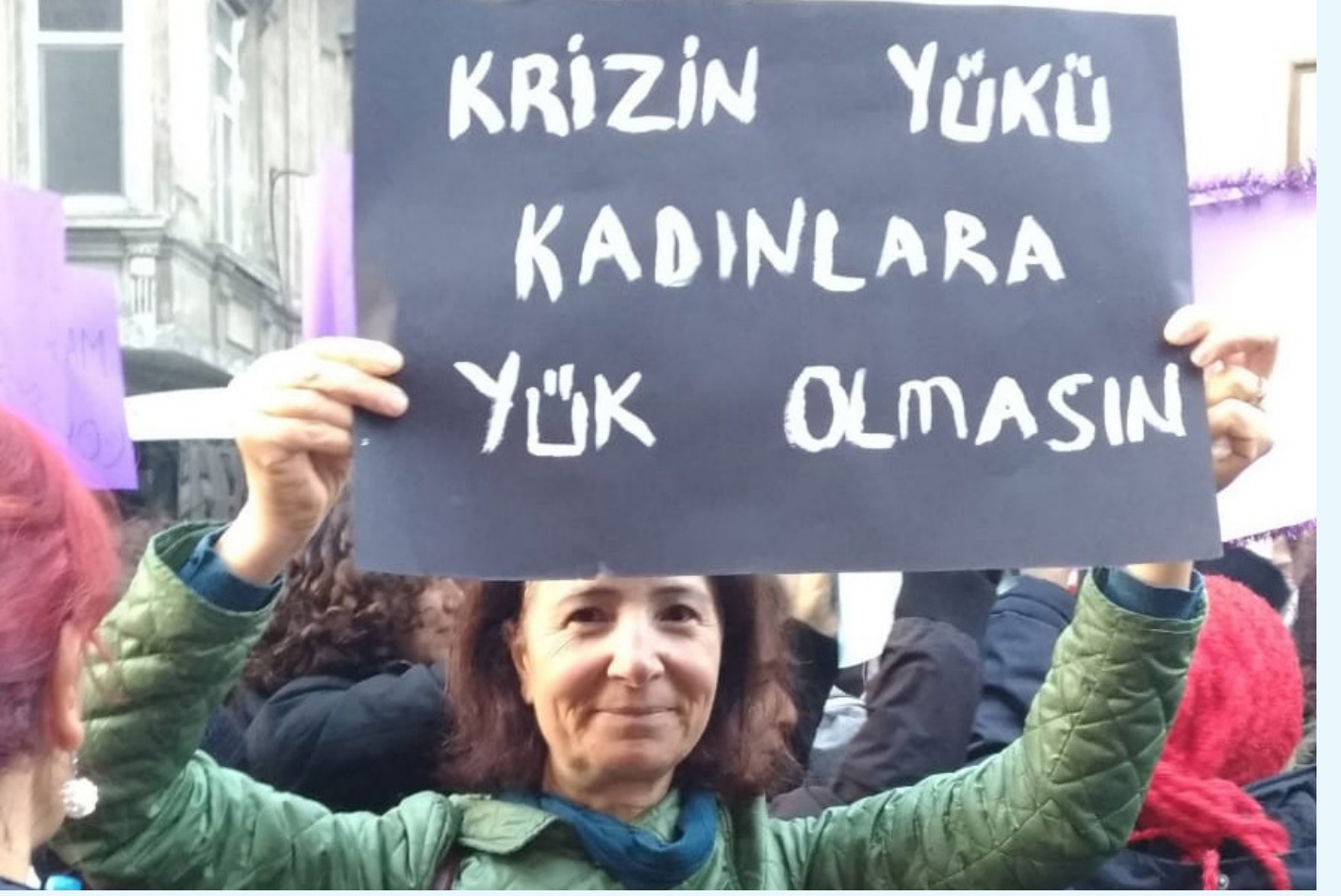
10 gün fizik tedaviye gittim ama işe yaradığını sanmıyorum. Raporlu olduğum dönemde fabrika müdürü aradı, neden işe gelmediğimi sordu. Ben de anlattım. Normalde kesinlikle aramazlar ama son zamanlarda üzerimizde baskı arttığı için bizi kontrol etmek amacıyla arıyorlar. Yoğun bir tempoyla çalışıyoruz, günde 2000 piston üretmemiz isteniyor. Üzerimizde kameralar var ve bu strese neden oluyor. Sakalı uzun, saçı toplu değil diye arkadaşlarımızdan savunma isteniyor. Her an her konuyla ilgili savunmamız isteniyor ve bu çok yıpratıcı bir durum. Sendika [Türk Metal] bu konuda çok pasif, temsilciler şube başkanıyla görüşmek istediğimizde randevu alalım diyorlar.

Hemen hemen her işkolundan duyduğumuz bir kaygı "tutanak yemek." Çok önemsiz bahanelerle tutanak tutulması kadınlar için çok daha olası olan işten atılma kaygısını sürekli tetikte tutuyor. Depo işçisi bir kadından dinleyelim:

Sekiz saat çalışmamıza rağmen çalışma tempomuz on iki saate denk geliyor. Bu yoğun tempoyu kabul etmek zorunda kalıyoruz. Çünkü tutanaklarla bizi korkutuyorlar. Her tutanak primlerimizden kesilen ücret anlamına geliyor. Bu nedenle de çoğumuz ses çıkaramıyoruz. Bizim depoda tutanak yediği için işten atılan işçiler de oldu. 'Sebilden su içtin' denilip tutanak tutulan arkadaşlarımız var. Su içmek insani bir ihtiyaç olmasına rağmen 'çalışırken su içip kaytarıyorsun' diye tutanak tutuluyor. Çalışanlar işten çıkmaya zorlanıyor ve bu şekilde kendileri çıkartmamış da biz çıkmışız şeklinde ifade ediliyor. Kriz süreçlerinde daha az insanla daha fazla iş yapmak ve de işlerin yoğun olmamasından kaynaklı daha az işçi barındırmak kaygısıyla bu uygulamalar yapılıyor.

Sadece üretim sektörlerinde değil hizmet sektörlerinde de baskı artıyor. Sağlık alanında çalışan sağlık memurları, hasta bakıcılar, temizlik işçileriyle yaptığımız görüşmeler kriz döneminde daha da baskıcı bir hal alan emek süreci üzerindeki denetim ile hükümetin döviz üzerinden "tüketim" ve "müşteri" sözü verdiği ihale uygulamaları arasında nasıl bir uyum olduğunu da gösteriyor. İşyerindeki gündelik yaşamı zorbalıyor. Sağlık çalışanlarından "müşteri kaçırmamaları" isteniyor. Özel bir hastanenin hasta kabul bölümünde çalışan 26 yaşındaki bir kadından dinleyelim:

Ekonomik krizle birlikte gelen hasta sayısı azaldı, bu yüzden de gelen hastayı kaçırmamamız için üzerimizde baskı var. Kısıtlamalar

arttı, mesela daha önce hastaların oturduğu banklarda oturabiliyorduk artık buna izin verilmiyor. Ayakta beklememiz isteniyor. İşsiz kalma kaygısını herkes hissediyor, ben böyle bir kaygı duymuyorum başka bir iş bulsam kendim çıkmak istiyorum ama öyle bir iş yok.

İşyerlerinde zaten yerleşik olan cinsiyet eşitsizliği kriz döneminin baskıcı denetim uygulamalarıyla birleşince kadınların daha az çalıştığı, daha az ürettiği, daha tembel olduğu söylenerek katmerleniyor. Birçok kadın krizden önce de mobbing olduğunu fakat krizle birlikte katlanılmaz boyutlara vardığını ifade ediyor. İstanbul'da Hak-İş'e bağlı Öz İplik-İş sendikasının örgütlü olduğu bir tekstil firmasında yakın zamanda işten atılan 150 işçi arasındaki bir kadının anlattıkları durumun vahametini gözler önüne seriyor:

Şefimizden müdürümüzden en küçük hatada 'Siz kör müsünüz' diye hakaretler işitiyorduk. 'Körseniz gözlük takın' diyorlardı bize. Tuvalete imzayla gidiyorduk. Ustabaşı tuvalete kadar geliyordu bizimle bir dönem, çok baskı vardı. Bizler tepki gösterince bu tuvalet baskısı kalktı.

Uzun yıllardır aynı fabrikada çalışan, emekli olduğu halde çalışmaya devam eden bir tekstil işçisi "değişimi" şöyle anlatıyor:

Krizle birlikte müdür değişti, vardiyalar ha bire değişmeye, şartlar ağırlaşmaya başladı. İnsan bir plan bile yapamıyor. Pazarımız yok. Aylardır çocukların yüzünü görmüyoruz. Kadınlar olarak toplanıp yeni müdürün yanına çıktık. O da kadın ya, dedik herhalde anlar bizi. Ne anlaması! Bir de azar yedik üstüne... Bir arkadaş azarın üstüne "Bizimle böyle konuşamazsınız" diyecek oldu. "Ben sana konuşma izni verdim mi de konuşuyorsun" diye payladı kadını. Eskiden olsa başka cevap verirdik... Çıktık gittik odasından. Bu olayın üstüne sinirlerimiz çok bozuldu. Ben dahil pek çok kadın birkaç gün ücretsiz izin aldık da öyle geldik kendimize. (Bursa, tekstil işçisi)

Kriz döneminde oldukça yaygınlaşan İŞKUR üzerinden istihdam etme yoluyla tekstil sektöründe çalışan 32 yaşındaki bir kadın:

Ben İŞKUR üzerinden geldiğim için mesaiye kalma zorunluluğum yok, buraya denetlemeye geldiklerinde bütün işçilerle tek tek konuştu, bana da sordular 'Mesaiye kalıyor musun?' diye. Ben de kalmıyorum dedim. Çünkü güvenemiyorum, zaten iş bulmakta çok güçlük yaşadım işten atılırım diye korkuyorum. İşyerinde bazen hakaret ediyorlar, dün işyerinde ustabaşı benim taklidimi yaptı, başka arkadaşımı da taklit etti. Arkadaşım sinirden ağladı, ben de ağlamamak için kendimi çok zor tuttum. Yavaş çalıştığımızı iddia ediyorlar, mıymıy diyorlar, hakaret ediyorlar.

Görüştüğümüz kadınlar, yöneticilerin ve ustabaşlarının fabrikada çalışan erkeklerin yapmak istemedikleri işleri kadınlara zorla yaptırdığı birçok örnek aktarıyor. Bu örnekler doğrudan üretimle ilgili olabildiği gibi işyerinin düzeniyle de ilgili olabiliyor. Örneğin, kadınlar itiraz edene kadar, Denizli'deki bir tekstil atölyesinde erkekler tuvaletini (kadın) temizlikçiler temizlerken, kadın işçilere kendi tuvaletleri temizlettiriliyor. Üretim sürecinde yaşanan bir aksilik durumunda yine kadınlar hedefe konuyor. Bu durum bıçağın kemiğe dayandığı noktada yalnız ve örgütsüz bir kadın için işten çıkma anlamına gelebiliyor. "Rencide ediliyordum, hep 'beceriksizsin' denmesinden bıktım yaptığım halde," diyor İstanbul'daki bir tekstil atölyesinden bir kadın. Malatya'dan 28 yaşındaki bir eğitim emekçisi bu duruma tepki gösteriyor:

Kadınlara dönük en büyük ayrımcılık onların ev hayatını düşünmeden, çocuklarla uğraşmalarından dolayı ayrıca vakit ayıramadıklarını göremeyip kadınları tembellikle suçlamalarıdır.

Erkek ve kadın işçiler arasında rekabet yaratıldığı örnekler, işçi sınıfının kriz ortamında örgütsüz olmasının yarattığı savunmasızlığı açığa çıkarıyor. Bu durumun farkında olan kadın işçilerden biri anlatıyor:

Patron kadınların daha yoğun olduğu bölümlerde üretim yapılmadığını, bunun da tüm üretimi etkilediğini söylüyor. Aslında işçiye işçiyeye kırdırmaya çalışıyor. İşçileri gönüllü çıkışa zorluyor. Sürekli eften püften sebeplerle tutanak tutuluyor. Herkes atılmaktan korkuyor. (İstanbul, Tuzla)

Krizle birlikte, insani tüm ihtiyaçların yok sayıldığı, işçilerin adeta makineleştirildiği esnek üretimi daha da zorbalastıran yöntemler genelleşiyor. Uzun süredir çeşitli fabrikalarda yaşanan “çalışma alanlarından su sebillerini kaldırmak” artık “standart” bir uygulama haline almış durumda.

Fabrika içine daha önceleri biz işçilerin yoğun isteği üzerine su sebilleri konmuştu, biz de oradan sıcak su alıp evlerimizden getirdiğimiz sallama çayı yapıp sabah simidimizle içiyorduk. Su sebilleri masrafmış, ‘kriz var’ diye kaldırıldı. Bir çok fabrikada aynı şekilde, kriz var diye kaldırıyorlar sebilleri. (Bursa, tekstil işçisi)

• Krizde “kıdem sıfırlama”: Bu nasıl gönüllülük?

İçinde bulunduğumuz kriz sürecinde patronlar “gönüllü çıkış” denilen uygulamaya sıkça başvuruyorlar. Kıdem tazminatına ek olarak “bonus” adı altında 20 bin TL’ye ya da 14 maaşa varan ödemeler yapılıyor, sendikalı, kadrolu ve kıdemli işçiler işten çıkarıldı, çıkarılıyor. Özellikle kredi borcu gibi uzun vadeli borçları olan işçilerin tercih etmek zorunda kaldığı bu uygulama, diğer ücretli ya da ücretsiz izin uygulamalarıyla birlikte, birçok işyerinde bizzat sendikalar tarafından yönetiliyor:

Bizim fabrika Türk Metal’de örgütlü. Krizi bahane ederek patronlar işçi çıkarmaktan bahsetmeye başlayınca, sendikacılar bizi ücretsiz izne çıkmak için ikna etmeye çalıştı. Biz tepki gösterince bölüm bölüm ücretli izne çıkarıldık. İzinler bitip dönünce işten çıkarılan çok kişi oldu. Sendika önce ‘İşten çıkmak isteyen varsa çıksın, tazminatınızı ödeyecekler,’ dedi. Zaten koşullar ağırdı, sürekli vardiyalar değişiyor, iş ağırlaşıyor, insanlar buna dayanacağıma tazminatımı alıp çıkarım diye düşündüler, gönüllü işten çıkmaya çok işçi başvurdu. Bu sefer de ‘Çok işçi çıkmak istiyor, tazminatın hepsini vermeyeceğiz,’ dediler. İnsanlar ona da razı oldu. Ben bu razı gelmede artık mobbinge varan sıkıştırmalar, davranışların da etkisi olduğunu düşünüyorum. İstifamızı basıp çıkalım diye ellerinden geleni yapıyorlar. Ben 10 yıllık işçiyim, ağır iş yapıyorum, 2800 lira alıyorum. Geçinmiyorum. Tazminatımı alıp çıksam başka yerde iş bulabileceğimi düşünmüyorum kadın halimle. (Bursa, metal işçisi, 32 yaşında)

Yukarıdaki alıntıda da görüldüğü üzere, emek denetiminde artan baskı, çalışma koşullarının ağırlaşması ve cinsiyetçi mobbing pratikleri yoksullukla birleştiğinde birçok kadın için “gönüllü çıkış” sanki bir tercihmiş gibi görünse de, terazinin öbür kefesinde işsizlik ağır basıyor. Kadınlar işsiz kaldıklarında kayıtlı istihdama yeniden girmenin ne kadar zor olduğunu gayet farkındalar:

Benim çalıştığım bölümde ağırlıklı olarak kadınlar çalışıyor ve işimiz gereği kolileri paletlerden masamıza alarak çalışmak zorundayız. Genelde koliler taşıyamayacağımız kadar ağır oluyor. Birçok kadın arkadaşımızın bel fitiği gibi rahatsızlıkları oluyor. Bir tane kadın arkadaşımızın sunduğu anlaşmalı çıkış hakkını kullanmak istedi ancak işyeri bunu kabul etmedi. Gerekçe de ilk olarak sağlık problemi olanları yani bel fitiği olanları çıkarmayı tercih etmeleriydi ve bu yüzden de çıkışını onaylamadılar. Anlaşmalı iş çıkışı yapan arkadaşlarımızla hala görüşüyoruz. Üç aydır işten çıkmış olmalarına rağmen hala iş bulamadılar ve bu zaman zarfında çalışamadıkları için daha çok borçlandılar. (İstanbul, depo işçisi)

Bizim işyerinde kıdem sıfırlama diye bir uygulama var. Yedi senedir çalışan bir arkadaş borcu olduğundan kaynaklı kıdem sıfırlama talep etti. Bu arkadaşın kıdemi sıfırlanarak tazminatı verildikten sonra, bir gün iş yokken palete oturduğu için hakkında tutanak tutuldu ve işten çıkartıldı. Benim de borçlarım var. Altı yıldır çalışıyorum burada. Ben de kıdem sıfırlayayım diyordum, bu olayı duyunca vazgeçtim. (İstanbul, depo işçisi)

Bu gönüllü çıkış uygulamalarıyla işyerlerini sendikasılaştırma, toplu iş sözleşmelerinin tanınmaması ve işçilere keyfi çalışma koşullarının dayatılması süreci devam ederken, birçok işyerinde de üretimde azalma, küçülme ve daralma gerekçeleriyle işten atılmalar sürüyor. Kadınlar, çocuklarının eğitimi ya da sağlık sorunları için izin almak zorunda kaldıklarında devamsızlık gerekçesiyle, bedenen ağır işlerde çalıştırılmaktan kaynaklanan sağlık sorunları nedeniyle aldıkları raporlar yüzünden işten atılmaların ilk hedefi oluyorlar. Bu durum toplu iş sözleşmesi süreçlerine ‘sessizlik’ olarak yansıyor kimi durumlarda. Kocaeli’deki bir metal fabrikasında yaşananlar buna bir örnek:

Günde 8 saat 6 gün esaslı çalışan fabrika kriz sebebiyle 3 ay kısa çalışma uyguladı. Tüm işçiler 3 ay boyunca haftada 3 gün çalıştı. Kriz süresince işten atma tehditleri devam ederken geçtiğimiz hafta 26 kişi devamsızlıklar gerekçesiyle işten atıldı. İşten atılanlar içerisinde bel ve boyun fitiğinden rapor alıp devamsızlığı olan kadınlar da vardı. Fabrikada gönüllü çıkışlar sağlanmaya çalışılıyor. Kıdem tazminatı verilerek işten çıkmayı talep edilir hale getirmeye çalışıyorlar. Bu süreçte eşleri işten atılan kadınlar, krizde kendileri de işten atılmamak için iş yetiştirme, devamsızlık yapmama gibi konularda daha dikkatli davranıyorlar. Sözleşme döneminde önceden ücret tartışılırdı, koşullar tartışılırdı. Bu seneki sözleşme döneminde işimizi kaybetmeyelim de çok büyük zam almasak da olur havası hâkim.

Performans hedeflerini tutturamama durumunun “meşru” bir işten çıkarma gerekçesi sayıldığı bu kriz ortamında özellikle belli bir yaşın üzerindeki kadınlar için işten atılma kaygısı daha ağır basıyor. Malatya’da 49 yaşındaki tekstil işçisi bir kadın kaygısını dile getiriyor:

Kriz süresinde iş azaldı. İşten çıkarmalar oldu. Daha işten çıkarmaların olacağını söylüyorlar. Performansı düşük olanları işten çıkartıyorlar. O da biz oluyoruz herhalde...

• Krizde işyerleri “Sanırsın huzurevi!”

Mevcut sosyal güvenlik sisteminde bugün genç olanlar için emekli olmanın bir hayal olduğu uzun zamandır dillendirilen bir gerçek.

Ekonomik krizin derinleştiği son birkaç ay içerisinde “Emeklilikte Yaşa Takılanlar” (EYT) adıyla bir sosyal hareketin ortaya çıkması da şaşırtıcı değil. Ne var ki, içinde bulunduğumuz krizin yarattığı yoksulluk hali emeklilik yaşı gelmiş birçok kadını işgücü içerisinde çekiyor. Orta yaş ve üzeri kadınların yeniden istihdama girmesi farklı şekillerde gerçekleşebiliyor.

Belirli bir prim sayısını dolduran kadınlar emekli olabilmek için bankadan kredi çekiyor, bu sefer de krediyi ödeyebilmek için tekrar çalışmak zorunda kalıyor:

1 yıl önce bankadan kredi çekip prim eksikliğini tamamlayıp emekli oldum. Şimdi bir de onun kredisini ödüyorum. 2400 lira maaş alıyorum. Hiçbir şeye yetiremiyorum. (Bursa, 49 yaşında, tekstil işçisi)

Dünyanın 88 ülkesinde 2000’in üzerinde mağazasıyla en büyük üç hazır giyim firmasından birine İstanbul’da üretim yapan bir tekstil firmasında kıdemli bir kadın işçi, yoksulluk yüzünden çalışmaya başlayan orta yaş ve üzeri kadınların durumunu şöyle anlatıyor:

Bizim oraya gelsen görürsün. Sanırsın huzurevi! Özellikle son bir buçuk senedir yaşı ileri insanlar çalışıyor. Mesela bir çırağım var, çok yaşlı. Bana cep çeviriyor ama, ben iş bile isteyemiyorum. Bir bakıyorum uyuyor. Ben ona nasıl ‘Şu işi al gel’diyeyim, diyemiyorum ki... O yaştaki insandan nasıl isteyeyim.

Görüştüğümüz yüzlerce kadın arasında, ilk kez çalışma yaşının son birkaç yılda daha da yukarılara çekildiği gözlemleniyor. Daha önce hiç çalışmamış kadınlar genel olarak “deneyimsiz” ve “vasıfsız” oldukları gerekçesiyle işe alınmazken, ellerindeki deneyimli oldukları vasıf olan “kadın işleri” üzerinden çalışma yaşamına katılıyorlar. Görüşme yapılan tüm illerde pastane mutfaqları, okul kantinleri, hastane temizliği, işyeri yemekhanesi, ev ve merdiven temizliği ve çocuk bakımı gibi işlerde asgari ücretin altına çalışmak zorunda kalan orta yaş ve üzeri kadın hikayeleri dinledik. Ankara’da, üç yıl önce bina temizleyerek çalışmaya başlayan, bugün bir pastane mutfağında aylık 1200 TL’ye sigortasız çalışan 51 yaşındaki bir kadın anlatıyor:

İşe başlarken yalnızca yemek yapmak üzere anlaşmamıza rağmen zamanla pastanenin birçok işini yüklediler, buna rağmen herhangi bir zam veya sigorta hakkı alamadım. 350 TL kiram var, evim sobalı. Eşim belediyede temizlik işçisi. Evin fatura, kira ve mutfak masraflarının tümünü ben karşılıyorum, 1200 lira bu harcamalara çok zor yetiyor.

İleri yaşlarda işsiz kalan erkekler iş bulamadıklarında, eşlerini ya da çocuklarını “iş bulması, çalışması” yönünde zorluyor. Bu zorlama, Çorlu’da 45 yaşından sonra iş aramaya çıkan kadının dilinden şöyle yansıyor:

Bana ‘yeter benim çalıştığım, biraz da siz çalışın ben yiyeyim’ diyor. O çalışmış da ben oturmuş muyum sanki?

• İŞKUR’lu kadınlar: “Small, Medium, Large İşler”

Buluştığımız kadınlar arasında kendi olanaklarıyla iş bulamayanların İŞKUR’a başvurma sıklığında belirgin bir artış gözlemleniyor. Ne var ki, örneğin Adana’da çalıştıkları yer sorulduğunda “İŞKUR” cevabını veren kadınlar, işlerinin geçici olmasından çok şikayetçi; 3,6 ve 9 aylık çalışma sürelerini kendi aralarında “small, midium, large” diye adlandırıyorlar. Bu kadınlar arasında çalıştıkları işleri ancak AKP’nin çeşitli düzeylerdeki yöneticileri ya da üyelerine başvurarak bulabildiklerini söyleyen azımsanmayacak sayıda kadın var.

Uzun zamandır işgücünde yer alıp kriz döneminde işsiz kalan kadınların rutin sayılabilecek başvurularının yanı sıra, bugünkü krizde ‘İŞKUR’lu kadınlar’ tanımlamasına “orta yaş ve üzeri iş arayan kadınlar,” “eşleri işten çıkarılan kadınlar”, “iş bulana kadar geçici iş arayan üniversite mezunu kadınlar” gibi alt başlıklar girmiş durumda.

• Üniversiteliler: Hayaller güzel bir iş, gerçekler asgari ücret ve umutsuzluk

Kayıtlı istihdamda yer alan, eğitim seviyesi yüksek, 20’li ve 30’lu yaşlardaki gördüğümüz neredeyse tüm kadınlar asgari ücrete çalışıyorlardı. Üniversite mezunu olmak bu durumu değiştirmedigi gibi, eğitim için harcanan onca emeğin karşılık bulamaması genç kadınlar için ayrı bir psikolojik yük unsuru haline gelmiş durumda. Tekstil mağazasında çalışan genç bir kadından anlatıyor:

Kendi işimi yapamıyorum. Yıllarca okuduğum ve sevdiğim işi yapamıyorum. Okurken birçok zorluk yaşıyorsun mezun olacağım ve rahatlayacağım diyorsun ama hiç öyle olmuyor. Oturup hayata dair bir plan yapamıyorsun ve umudun yok. Şu an anı yaşıyoruz. Her şey boş geçiyor sadece zaman geçiyor. Ne kendimize ne mesleğimize ne de hayatımıza bir artı katabiliyoruz. Bir arkadaş grubumuz var. Bu grup evlenmeyi bile düşünmüyoruz. Geleceğimizi göremeyiz. Her şeyi erteliyoruz. ‘Hala atanamadın mı?’ diye soruyorlar ya en çok o zaman... Atanmayı beklemek... Ailenin umudu olmamak...

Ülkemizde kız çocuklarının okullaşma oranı, ataerkil roller ve davranış kalıpları, erken yaşta evliliğe zorlayan sosyal ilişkiler, ekonomik mecburiyetler ve siyasal baskı ve teşviklerin hepsi bir arada düşünüldüğünde, üniversite diploması alana kadar yaşadığı tüm zorlukları aşabilmiş genç kadınlar arasında tarım dışı istihdamda yüzde 33’e varan işsizlik oranı Antalya’da turizm ve eğlence sektöründe, Malatya’da kayısı üretiminde, Kocaeli’de tekstil üretiminde, İstanbul’da AVM’lerde mağazalarda, Ankara’da düğün kına organizasyonlarında figürasyon olarak kısacası ülkenin her yerinde asgari ücretli ve vasıfsız işlere mahkum bırakıyor:

Mağazada çalışanların çoğu lisans mezunu. Matematik öğretmen, web tasarımcısı, kimya mühendisi filan. Kendi alanlarında iş bulamadıkları için mağazalarda çalışmak zorunda kalıyorlar. (İstanbul, Eyüp, AVM çalışanı)

Üniversite mezunu genç kadınlar her ne kadar çalıştıkları işleri “kendi işlerini bulana kadar” “geçici” görseler de, çoğunluğu yıllardır aynı işte ya da kendi alanı olmayan başka işlerde çalışır durumda. Kendi işlerini kadro ya da sözleşme dışında yapmaya kalktıklarındaysa asgari ücretin çok altına çalışmak zorunda kalıyorlar. En gözle görünür örneği ortalama 1500-1600TL’ye çalışan ücretli öğretmenler. İşsizlikle birlikte atamaların yapılmaması ve kadınları istihdamın kayıtlı, güvenceli ve vasıflı işlere sokmayan ataerkil karakteri, kadınlar için işin ve istihdamın değil “geçiciliğin kalıcılığına” anlamına geliyor.

Mezun oldum, uzun süre iş bulamadım, iş yerleri deneyim istiyor, torpil olmadığı için bir yere yerleşmek zor. Aslında ben buraya geçici olarak bakıyorum, daha iyi bir iş bulana kadar. Ama benim gibi düşünüp, yıllardır burada çalışan çok kadın var. Biraz da korkuyorum. Galiba ben de iş bulamam, kalıcı olurum burada. (Kocaeli, Zara, Mango, Lc Waikiki gibi markalara üretim yapan atölyede işçi)

Asgari ücretle, geçici gördükleri işlerde çalışan, ama kriz nedeniyle eğitimini aldıkları mesleklerde çalışmalarının daha zorlaştığını düşünen genç kadınlar, işsiz kalma korkusuyla normalde tepki gösterecekleri kimi davranışları “görmezden” geldiklerini aktardılar:

[Erkek] müşteriler geliyor boş boş soru sormak için, sırf ilişki kurmak için. Müşterilerden yana oluyor [müdür]. Fiziksel olmasa da sözleri ve bakışları ile taciz ediyorlar. Ben haklıyım psikolojisi ile bizi baskı altına almaya çalışıyorlar. Görmezden geliyorsun. (İstanbul, mağaza çalışanı)

• Kayıt dışına asgari ücret bile yok!

Kriz dönemleri sermaye açısından kadınların her türlü dezavantajının istismar edildiği dönemler aynı zamanda. Gıda, tekstil, turizm ve tarım gibi mevsime göre yoğunluğu değişen sektörler için bu durum daha da beter bir hal alıyor kadınlar açısından. Kayıtdışı ve güvencesiz çalıştırılan birçok kadının asgari ücretin altına çalıştığı gözlemleniyor.

Örneğin, Dersim’de, ücretlerin daha önce İŞKUR üzerinden ödendiği bir tekstil firması isim değişikliğine gittiğini söyleyerek kadınları asgari ücretin altına çalıştırıyor ve tekrar İŞKUR üzerinden teşvik alacağı döneme kadar böyle süreceğini söylüyor kadınlara. Kentin istihdam olanaklarının zayıflığı yüzünden kadınlar kabul etmek zorunda kalıyor. Aynı kentte bir başka tekstil firması ise üretimi durdurmuş, üretime döndüğünde tekrar işe alma sözü verdiği kadınlar şimdilik merdiven temizliğine gittiklerini ifade ediyorlar.

Kayıtdışı çalışma aynı zamanda asgari ücrete yapılan zammı yansıtmama “serbestliği” de sunuyor patronlara:

İşler yavaşladı. Ben işten çıkmak istiyorum ama iş bulamam diye korkuyorum çıkamıyorum işten. Sosyal hakları daha iyi olan bir işyeri bulup çalışmak istiyorum ama yapamam. Tanıdıklarım sordum ya maaşları düzgün ödenmiyor ya da işten çıkarmalar başlamış. Aldığımla maaşla evimi geçindiremiyorum. Geçen iki gün işler yoktu işe gidemedik gidemediğimiz günlerin parasını alamadık. Çünkü sosyal güvencemiz yok. Krizi gerekçe göstererek asgari ücrete zam geldi ama size zam yapamayız, işler kritik... (İstanbul, tekstil işçisi)

Patronların istismar ettiği diğer durumlarsa yaş ve boşanmış olmak. Konfeksiyon atölyelerinde alışıldık bir durum olan çocuk işçilere, asgari ücretin altına çalışan 50 yaş üzeri işçiler katılıyor. Kriz koşullarında nafaka hakkını uzun vadede daha “güvenceli” bulan ve her an işten çıkarılabileceği işinden elde ettiği ücrette artış talep edemeyen, 1200TL gibi rakamlara çalışan kadınlarla görüştük. Boşanmış bir kadın olmak, ücret artışı talep edildiğinde toplumun ortaya çıkardığı bir sopaya dönüştürülüyor, Kocaeli’den 32 yaşında bir fırın işçisinin anlattığı gibi:

2 yıldır çalışıyorum, ilkokul mezunuyum. Eşimden boşandım, 2 çocuğumla beraber ailemin yanında kalıyorum. Günde 12 saat çalışıyorum ve 1500 TL maaş alıyorum, asgari ücret zammı yansıtılmadı. Erkek garsonlar 2200TL alıyor, ben 3 kişinin yapması gereken işi yaptığım halde daha az ücret alıyorum, eşitsizlik var yani.

Göçmen ve mülteci kadınlar bakımından, “kağıtsız” olmak sömürü karşısında daha da savunmasız olmak anlamına geliyor:

Patron bankaya yatırdığı 2020 liranın 200 lirasını elden almaya başladı. Kafasına göre belirlediği bir miktarı herkesten geri alıyor. Mesela bir çok işçiye 1800 veren patron, bana 1700 lira veriyor. 5 aydır çalışmama rağmen sigorta girişimi yeni yaptılar; sürekli kaçak çalıştırılanlar ise genelde göçmen ve mülteci işçiler. Gürcistanlı bir kadın işçi arkadaşım kendisine 1700 lira verilmesine tepki gösterdiği için müdür tarafından küfre maruz kaldı. (İstanbul, Küçükçekmece, tekstil işçisi)

AZALAN TÜKETİM, ARTAN İŞ YÜKÜ: “HER ŞEYİ KISTIK YİNE DE DOĞRULAMIYORUZ”

Geçtiğimiz yıllara ait iç pazara dair istatistikler sosyal ve entelektüel yaşam, dinlence ve eğlenceye yönelik harcamaların kısıldığına işaret ediyordu. Diğer bir deyişle, emekçilerin tüketim alışkanlıkları sosyal alandan haneye doğru daralmıştı. Bugünün istatistikleri de gösteriyor ki artık sağlık ve gıdadan da kısımaya başlayan emekçilerin tüketimi şimdi de hane içinde daralmaya devam ediyor. İstanbul, Tuzla’dan bir kadının anlattıkları hane içindeki durumun özeti niteliğinde:

Asgari ücret zam haberini alınca kendi adıma biraz sevindim. Çünkü bu gidişle bunlar hiç zam yapmayacaklar diye düşünüyordum. Tabii ki yapılan zam yeterli değil. Fabrikayı ‘Ha kapattık ha kapatacağız’ diyorlar, işten atmalar devam ediyor. Herkes tedirgin çünkü yeniden bir iş bulmak şu an çok zor. 4 ay önce çıkartılan kadın arkadaşlar halen işsiz. Hepsi ev geçindiren aileler. Bir sürü şeyden kısıtık ama yine de doğrulamıyoruz. Ben çalıştığım için çocuğu servise vermişim güvenle gidip gelsin diye. Çocuğu servisten aldık. Evde yanan 4 petekten üçünü kapattık, 1 taneyle ısınmaya çalışıyoruz. Kendim ekmek yapmaya başladım. Eşim kışın başından beri altı delik ayakkabıyla işe gidip geliyor. Yine de hiçbir şeye yetişemiyoruz. En çok çalışan biziz ama boğazımızı zor doyuruyoruz. Artık önümüzü göremez hale geldik.

• Evin “zoru” artıyor: Her şey el emeği!

Krize karşı her harcamadan kısma tedbiri kadınlar için fazladan bir ‘iş’ demek. Örneğin, ailelerin aldığı ilk tedbirlerden biri olarak hane-deki yetişkinlerin giyim masraflarından kısmak, kadınların sökükleri tamir etmesi demek. Çocuklara yeni kıyafet alınamadığı durumlarda aile içerisinde başlayarak başkalarının “küçülen kıyafetlerini bulma” işi de çoğunlukla kadınların sırtında. Okul yemekhanesinde ya da kantininde para harcanmasını diye “evde beslenme hazırlama” işi artık bir zorunluluk olmaya başlıyor. Temizlik ürünleri yerine alternatifler aranıyor. Marketlerdeki indirimler takip ediliyor, indirimi duyan diğerine haber veriyor:

Deterjan aşırı pahalı, almak mümkün değil, evde kendimiz yapmaya çalışıyoruz, daha ucuz sabun yada karbonat gibi.. (Tekirdağ, Çorlu)

Hangi ürün nerede indirimde girmişse bunu takip ediyoruz ve market dolaşyoruz. Örneğin şampuan hangi markette ucuzlamışsa onun haberini alıyoruz ve mahalle mahalle bugün bir markete şampuan almaya, yarın başka bir markete yağ almaya gidiyoruz. Fark 2 lira 4 lirada olsa bunlar için gün boyunca dolaşyoruz. (Tekirdağ, Çorlu)

Çocukların eğitim masrafları en çok bel büken ve en korkulan harcama kalemlerinden. Çünkü çocuğuna iyi bir gelecek verebilme kaygısı taşıyan kadınlar için hem maddi olarak hem de manevi olarak “kısması” en zor masraf kalemi çocukların eğitim masrafı:

Bir işçi arkadaşımız çocuğunun kırtasiye masraflarını ay ay bölmüş, her ay bir şeyden kısarak onları ödemeye çalışıyor. Bu bana o kadar garip gelmişti ki, ama başka şansı yok böyle bir gelirle. Öyle söylendiği gibi eğitim parasız falan değil yani. Çocuğunun okul taksitlerini ödemek için banka kredisi çeken bir işçi kadın var mesela. Aldığı asgari ücretle hem o takstileri ödemeye hem de geçinmeye çalışıyor. (İstanbul, depo işçisi)

İki defter lazımsa bir defter, iki boya lazımsa bir boya alabiliyorum çocuklara. (Aydın, gıda işçisi)

Kızım şehir dışında okuyor. En çok ona gönderdiğim paradan kısınca kaygılanıyorum. Kız çocuğu sonuçta, ne olur ne olmaz, insan kaygılanıyor. (Adana)

• Çocukların ihtiyaçlarını sıraya koyma: “Annelik cenderesi...”

Çok çocuklu hanelerdeyse durum daha çetrefil bir hal alıyor, hangi çocuğun masrafının daha acil olduğunu belirleme, hangisinden kısılp diğerine aktarılabacağına karar verme işi kadınları duygusal olarak çok yıpratıyor:

Herkes markalı markalı şeyler giyerken oğlum kitaplarını elinde taşıdı, okul çantası alamadık. Kızım yeni doğmuştu, onun bez masrafları çoktu. (Elazığ)

Eve iki meyve alıyorsam, mesela elma, bölüp yarımını bir gün, yarımını diğer gün yediriyorum. Kocam alıp yemesin diye de buzdolabının arkasına, hemen görünmeyecek yere koyuyorum. (Tekirdağ, Çorlu)

Bebekli kadınların bez ve mama masrafı genel bir sorun olarak ortaya çıkıyor. Burada bile harcamalardan kısımaya gitmek, dozu artırılan kutsal annelik rolüyle birlikte kadınları cendereye sokuyor:

Kaymakamlıktan gıda yardımı alıyoruz ayda 100 TL'lik kart, 1.5 yaşında kızım var ve onun mamasıyla bezini alıyoruz. Bezi idareli kullanmaya çalışıyorum, çok sık değiştirmiyorum bu sefer de pişik oluyor. (Kocaeli, tekstil, işkur)

• Pazar stresi: “Yarısını çöpe atacağımı bile bile...”

Kadınlar için en büyük stres kaynaklarından biri ise pazar görmek. “Çocuklarıma meyve alamıyorum” cümlesi ülkenin farklı farklı yerlerinde çokça yankılanıyor. “Adana gibi bir yerde mevsimlik sebze bile alamıyoruz,” “Patates soğan artık zengin yemeği oldu,” “Kış sebzesi bile alamaz olduk” diyerek gıda fiyatlarındaki artıştan şikayetlerini ifade ediyorlar. Kadınlar için artık pazar görmek “akşam pazarına gidip çürük ve kötü sebze meyveleri tükenmeden alma” işine dönüşmüş durumda:

Evimizde doğalgaz olmasına rağmen kömür sobası kullanıyoruz. Geçtiğimiz günlerde salata malzemesi almak için markete gittim, tezgahta iki çeşit vardı biri daha pahalı diğeri çürük ve biraz daha ucuzdu. Ben de ucuz olanı aldım yarısını çöpe atacağımı bile bile. Üç çocuk okutuyorum. Ne yaparsam yapayım bir şeyler hep eksik kalıyor. (İstanbul, depo işçisi)

• Askıda ekmek sırası: “Ya ekmeksiz kalacağız, ya çocuk hasta olacak”

Giyim-kıyafet, eğitim, sağlık ve gıda gibi insan olmanın vazgeçilmez tüketim kalemleri arasında bir “muhasabe yapma” ve gerekirse market market dolaşım “her şeyin en ucuzunu bulma” işi krizin kadınlara yüklediği en yıpratıcı işlerden biri. Bursa’da dönem dönem tekstil atölyelerinde çalışan 26 yaşındaki 2 çocuk annesinin “askıda ekmek” hikayesi bu işin geldiği boyuta dair çarpıcı bir veri sunuyor:

Kocamı 1.5 yıl önce trafik kazasında kaybettim. 7 yaşında ve 4 yaşında çocuklarım. Ara ara tekstilde çalışıyorum. Çalıştığım zamanlar küçüğü komşuya ya da kızkardeşime bırakıyorum. Uzun zamandır gidip bir dönem çalışıp, ihtiyacım kadar kazanıp bırakacağım bir iş bulamıyorum. Herkes işçi çıkarma derdinde. Çok zor durumdayım. Mahallenin yardımıyla geçiniyorum. Mesela ben uzun zamandır fırından askıda ekmek alıyordum ya da bir gün önceden kalan ekmekler daha ucuza satılıyor, onları alıyordum. Şimdi sabah 6’da kalıp gitmezsem o ekmeği bulmak mümkün değil. O kadar çok rağbet var ki. Çocuğu da götürmek zorunda kalıyorum. Hava soğuk. Ya ekmeksiz kalacağız, ya da hasta olacak.

Hane halkının doyurulmasında yoksulluk ve kıtlık karşısında başvurulan geleneksel yöntemlerin işlevinin de azalması kadınların sıklıkla dikkat çektiği bir olgu oluyor. Ancak “konservelik ve kurutmalık yapma” işinin kadınların derdi olmaktan çıktığını söylemek de pek mümkün değil:

Artık asgari ücretlilerin sebze bile yemesi çok zorlaştı. Kış sebzesi ucuz olmalı mevsimi olduğu için ama öyle değil. İnsanlar artık konservelerle... tabi onu da yapabilmişse. Kurutmalıklarla böyle kıt kanat geçiniyoruz. Kışın çay çorba ile geçiştiriyoruz. Kadınlar evine bir şey alacaksa erteliyor. (İstanbul)

Hane giderlerinin tek kaynağa indirilmesi için alınan tedbirlerden biri de ailelerin birleşmesi, genişlemesi. Bu iktidarın çekirdek aileyi marjinalleştirip geniş aileyi kutsayan politik söylemleriyle de güçlendiriliyor. Aileler tek bir hanede birleşme dahi akşam sofraları ortak kuruyor, tencere çaydanlık tek bir hanede kaynatılıyor, çekirdek aileler evlerine yatmadan yatmaya gidiyor. Böylece faturalardan tasarruf edilmeye çalışılıyor. Aileler elektrik faturasından kısmak için erken yatıyor. Doğalgazlı evlerde kömür sobaları yanıyor. Kalorifer ve soba yakmak yerine battaniyeyle oturanlar da var. Genel olarak aylık ödeme planlarında faturaların öncelikli olduğu görülüyor. Bunun başat nedeni ise çocuklar.

Çok zor. İki çocuğum var. Önce faturaları yatırmak zorunda kalıyoruz. Yoksa elektriksiz doğalgazsız susuz kalıyoruz. (İstanbul)

• Ek gelir arayışı: Küçük çocuk varsa erkekler, erkek işsizse kadınlar...

Ücretlerin ve tasarrufların dahi yetişmediği ev ekonomisinde birçok kadının yeni işlerinden biri de “ek gelir” elde etmek. Ev temizliğine ve merdiven silmeye gitmek en sık rastlanan ek işlerin başında geliyor. Bunun yanı sıra, mevsimlik bitki, sebze, meyve kurutup satmak (örneğin, Aydın’da defne kurutmak), kına gecelerinde, düşün dernek vb organizasyonlarda garsonluk yapmak, haftalık tütün sarmak, kozmetik ürünleri satmak karşımıza çıkan “ek gelir” elde etme amaçlı işler arasında.

Evde mutlaka birinin ek işe gitmesi gerekiyorsa çocukların yaşı belirleyici oluyor; küçük çocuklu evlerde genelde erkekler ek iş ararken, kocaları işten çıkarılan kadınların ek iş araması sıradanlaşmaya başlamış durumda.

AİLE İÇİ İLİŞKİLER: “İDARE ETME SANATI”NDAN “İNTİHAR GİRİŞİMİ”NE...

Sürekli çalışma ve sürekli kısma halinin aile içindeki yansımaları söz konusu olduğunda kadınlar eşleriyle yaşadıkları gerilimleri anlatıyorlar:

Ev içini çok kötü etkiledi kriz. Kısıyoruz her şeyi. Zorunlu ihtiyaçlar bile lüks geliyor. Baba eve yetişemeyince sinirleniyor huzursuzluklar çıkıyor. İntihar eden insanlar var. (Aydın)

Az parayla sokağa çıkıp evi “idare etme” işi kadınlara yüklenmeye devam ediyor:

Para sıkıntı olunca eşler arasında gerginlikler oluyor. Annem bir yere gidecek babamdan para isteyince o da az verince kavga ediyorlar. Annemle babamın tek kavgası bu yüzden oluyor. Sen bu parayla sokağa çıkarsın, sen idare edersin deyip annemi az parayla idare etme psikolojisine sokuyor. (İstanbul)

Kadınlar ev içerisinde bozulan psikolojinin de yükünü, “depresyona giren erkeğin boşluğunu doldurma” işini yüklenmek zorunda kalıyor. Bursa’da 2 çocuklu 37 yaşındaki metal işçisi, krizin yarattığı psikolojik şiddeti anlatıyor:

Eşim inşaatlarda sıva yapıyordu, 4 aydır işsiz. 2800 lira para alıyorum. Sürekli vardiya değişimi var işyerinde. Günde 4 saat uyku uyduğumda ‘Oh bugün çok uyudum’ diyorum. Bir yandan sürekli vardiya değişimine adapte olmaya çalışıyorum. Bir yandan da çocukların her şeyine ben yetişmeye çalışıyorum. Kocam hiç bu kadar uzun süre işsiz kalmamıştı. Bütün gün sadece uyuyor, resmen uykusu ağırlaştı adamın, uyanmıyor. Çocukların, evin hiçbir şeyiyle ilgilenmiyor. Her şeye yetişme çabasımdan eridim gittim. İnanın kendimi işe hazırlamaktan, çocukları okula hazırlamaktan, evi çekip çevirmekten yıldım. Utanarak söylüyorum; intiharı bile düşündüm, çünkü kendimi çok yetersiz, değersiz hissediyorum. Sonra çocuklarımı düşününce dedim ben olmazsam sefil olurlar. Böyle hissederken daha kötüsünü hissetmeme de sebep olan şeyler yapıyorum. Bu yaşa kadar çocuğuma bir fiske vurmamışım, sesimi yükseltmemişim. Geçen sabah oğlanın yavaşlığı yüzünden servisi kaçırınca patlattım iki tane. Sonra işe yetişeyim diye dolmuş dolmuş gezerken ağladım durdum. Eşimle boşanmayı bile düşünüyorum. Ama sonra diyorum herhalde o da depresyonda, çünkü insan 20 saat uyur mu ya? Depresyonda ki, hiç ayağa kalkmıyor.

İşyerindeki taciz hikayelerinin çoğunda olduğu gibi, ev içi şiddet anlatılarında da özne yine 3. şahsa dönüşüyor:

Krizden kaynaklı gerginlikler oluyor. Yokluktan kaynaklı evlerde sıkıntılar oluyor. Bunlar da işyerine yansıyor. Gergin oluyoruz. Benim bir arkadaşım eşi ile beraber çalışıyorlar. Bu işyerinde çalışmak istemiyor. Eşi bundan dolayı şiddet uyguladı. Sen bu işyerinde çalışmak zorundasın. Kadın çalışmak istemiyor eş ısrar ediyor kriz var şu an işten çıkamazsın diyor. (İstanbul)

• Çocuklar bile krize adapte oluyor: “Kantinden su almamış paramız bitmesin diye...”

Birçok kadın aşırı yorgunluktan dolayı çocuklarını tahammülünün azaldığını, bu yüzden de suçluluk ve vicdan azabı çektiğini ifade ediyor. Ne var ki, toplumsal hayatın gerçek bir parçası olan çocuklar da kendi gözlemleriyle krizi anlamaya ve kendilerince “çözüm” üretmeye çalışıyorlar:

Önümüzdeki ay ben maaş dahi alamayacağım. Yani bir aylık kiramı, faturalarımı ödeyemeyeceğim. Ondan sonra da yaza kadar ayı borçla kapatacağım. Evde iki çocuğum var. Çalışan bir tek benim, yakın zaman önce de eşim işten çıkartıldı. İş bulamıyor. Tek çare kaldı artık; Türkiye dışına çalışmaya gidecek. O da olmazsa aç kalacağız. Evdeki ekonomik sıkıntılar çocukların psikolojisini bozdu. Babaları işsiz kaldı, ben de ücretsiz izne çıkınca çocuklar kaygılanmaya başladı. Sürekli onlardan bir şeyler sakladığımızı düşünüyorlar. Küçük kızım geçenlerde çok susmasına rağmen gidip kantinden su almamış paramız bitmesin diye. Bana ağlayarak anlattı 2. sınıfa giden kızım. Bizi buna mahkûm bırakanlar hangi yüzle karşımıza çıkacaklar. (İstanbul, Tuzla)

En çok çocuklarım için eksik hissediyorum. Durumumuzu bildikleri için pahalı bi şey istemiyorlar. Şu an bi şey istediklerinde çok fazla alamıyorum. Allahım annemiz babamız işine geri dönsün, eskisi gibi geçinelim diye dua eder mi gece yatarken çocuk? Böyle dua ediyorlar. (Aydın)

Birçok kadın, büyükannelerin torun bakmak üzere köyden getirildiğini ifade ediyor. Özellikle tek başına evi geçindiren kadınlar okul çağında olmayan çocuklarını büyükannelerinin evine yollayabiliyor. İktidarın her fırsatta kutsayıp kadını hapsedmeye çalıştığı ailenin bütünlüğünün, “eşlerin farklı vardiyalarda çalışması,” “babaların işsizlik yüzünden yurt dışında çıkmak zorunda kalması,” “kreşe gönderilemeyen çocukların büyükannelerin evlerine gönderilmesi,” gibi olgular yüzünden parçalandığı gözlemleniyor.

“KENDİMİZE AİT BİR ZAMAN?!”

Ev dışında ailecek vakit geçirmek, bir ihtiyaç gibi görülmekten çoktan çıkmış durumda. Kadınlara “Kaç saat uyuyorsun?” sorusunu yönelttiğimizde en sık aldığımız cevap “6 saat” oldu. “Sosyal hayatın nasıl?” ya da “Kendine nasıl vakit ayırıyorsun?” sorularını duyduklarında bir şaka iştmişçesine gülüyor çoğu. Kadınlar kişisel bakım için dahi para ve zaman bulamadıklarını anlatıyor:

7li sistem çalışıyoruz, hafta sonu tatili diye bir şey yok. İzin gününde anca evi, çocukları derleyip topluyorsun. Hayattan tek isteğim salak salak oturup televizyon izlemek, televizyon karşısında aman kalkıp işe gitmem lazım demeden öyle boş boş oturmak. Özlemim buna. Bak sana tiyatro demiyorum, sinema demiyorum, dışarıda yemek yemek demiyorum. Bu kadar! Mesela benim ağda ihtiyacım, kaş bıyık alma ihtiyacım var her kadın gibi. Ne zamanım var buna, ne de ona ayıracak param var. Yani ona ayıracak parayı bir ihtiyacı kapatmaya harcarım diyorum. Öyle diye diye aylardır o işleri halledemedim. (Bursa)

Kadınız yani, kaşımızı almamız gerekiyor, bir saç kestirmeye bile gitmiyoruz. Kuaföre bile gitmiyorum, çünkü onlara vereceğim parayı evin masraflarına veriyorum. (İstanbul)

Kendime bakmıyorum. Daha çok evime getireceğim gıda ve erzakla beslenmemizi sağlayacak işlerle meşgul oluyorum. Genç olmama rağmen hiçbir sosyal faaliyete katılamıyorum. (Malatya)

Ped almamız bile zorlaştı. Sağlıklı diye bilinen markayı almak lüks. Şimdi ucuz, naylon gibi olanları almak zorundayız. Çok fazla ped kullanmamak için mesela napıyor, pedin üstüne peçete koyuyor, böyle kağıt havlu gibi olanlardan. İşte öyle daha az değiştiriyorsun. (Tekirdağ, Çorlu)

Evime misafir gelmesin diye kapıyı pencereyi açmıyorum. Komşularımla gidiş gelişlerimi kesmek zorunda kaldım. Tek sosyalliğim buydu. Şimdi eve hapsoldüm. (Tekirdağ, Çorlu)

DUYGU DURUMU: YETERSİZLİK, EKSİKLİK, GERGİNLİK, TÜKENMİŞLİK, ÖFKE...

Tüm bu ruhsal olarak tüketen koşullar altında kadınların duygu durumunda öne çıkan iki şey var: kaygı ve eksiklik. Kadınlar en çok işlerini kaybetmekten, kriz zamanı işsiz kalmaktan korkuyor. Zamanında evlilik, doğum, hasta ve yaşlı bakımı için işten ayrılan (çoğunluğu 30-35 yaş ve üzeri) kadınlar, son bir iki yıldır geçim kaygısından kaynaklı tekrar işe başladıklarını belirttiler. İşsiz kalma kaygısının en yoğun hissedildiği grup bu kadınlar demek mümkün.

Öte yandan “kriz” ve “çocuk” dendiğinde kadınların dudaklarından kendiliğinden dökülen cümleler şöyle:

Gerginlikler oluyor. Hem bende hem çocuklarda. İsteklerini karşılayamadığımda geriliyorum. Onlar da üzerime geldiklerinde onlara bağırırken buluyorum kendimi. Kendimi çok çaresiz hissediyorum. Son altı yedi aydır ben bunu çok derin yaşıyorum. (İstanbul)

Herkes çalışmaya mecbur, borcu var, o yüzden çok ses çıkaramıyoruz. Mesela hastalanıp izin aldığım için usta vardiyamı değiştirdi. O hafta çocuğuma söz vermiştim, karne günü yanında olacaktım. Vardiya değişince gidemedim, çocuğum çok üzüldü. Çocuklarıma

hasret kalıyorum, işyerinde eskisinden daha çok yorulduğum için ev işlerini yapmak daha da zor oluyor, çocuklarla ilgilenmek zaman geçirmek de öyle. Kendimi bu yüzden çok yetersiz ve kötü hissediyorum. Çünkü karne günü sadece ben okulda olmadım. Bu beni çok üzüyor. (Kocaeli)

Birçok kadın kapitalizmin yönetilemez krizini ev içerisinde yönetmeye çalışırken enerjisinin bittiğini hissediyor; tükenmişlik ve çaresizlik duygusu kadınları uç noktalara sürükleyebiliyor:

Bir sürü hastalığım var. Daha iyi olsaydım daha çok merdivene giderdim. Çocuğumu kimseye muhtaç etmezdim. İnanır mısınız 5 gündür kuru ekme yiyoruz. Artık tanıdıklardan, akrabalarından borç isteyecek yüzümüz kalmadı. Kiracıyız. Kızım okumayı çok seviyor. O okusun diye borç aldık dershaneye yazdırdık. Ama kriz yüzünden müteahhit mal alamamış, işi durdu. Eşim de işsiz kaldı, 3 aydır çalışmıyor. Kış olduğu için de inşaat işi yok. Kimse eşimi işe götürmüyor... Yardım için belediyeye başvurudum. Belediyeden evi incelemeye geldiler. Evde iki parça eşya ve buzdolabı var diye yardım vermediler. Ama o buzdolabını açıp bakmıyorlar. O buzdolabı kaç aydır boş onu bilmiyorlar. Geçim sıkıntısı yüzünden eşimle de aram bozuldu. Kaç kere intihar etmeyi düşündüm. Böyle yaşamaktansa ölmek daha iyidir, dedim. Ama kızımı düşününce hep vazgeçtim. (İstanbul, merdiven temizliğine gidiyor, eşi inşaat işçisi)

Benim bağırsak sorunlarım var; 3 kere ameliyat oldum. Doktor, tuvalet düzenin, uyuma uyuma düzenin yerinde olmalı, saati saatine olmalı diyor. Nerdeee... Kendimi çok kötü hissediyorum. Bu problemim yüzünden dengem de iyice bozuldu. Yıllardır çalışıyorum, emekli olup evde uyusuk uyusuk oturmak en büyük hayalimdi. Düşün, bak hayalim evde tembellik etmek. Canım hiçbir şey yapmak istemiyor. Kafam sürekli dolu. Çıkış yok gibi geliyor bana bu durumdan. İş güvencesinin olmadığı yerde itiraz da olmaz, birlik de olmaz. (Bursa)

Özellikle ev temizliği işine giden kadınlarda ise gelir dağılımındaki adaletsizliğe duyulan bir öfke duygusu dışa vuruluyor:

Ev temizliğine gittiğim evlerdeki yaşam standartlarına bakınca.. zenginin daha zengin... Bizim vergilerden belimiz bükülüyor, onlar 10 milyara yatak odası takımı alıyorlar. Bu değirmenin suyu nerden geliyor? (Gaziantep)

• Direnişin öğrettiği: “Birlikte değiştirebiliriz!”

Öte yandan direniş deneyimi yaşayan kadın işçilerin özgüven duygusundaki değişim kayda değer.

Mücadele insanı güçlendiriyor. Çadır okul gibi oldu. Yeni şeyler öğreniyoruz. İşe alınan her insan için gururlanacağım ilerde. Çocuklarıma anlatacağım, biz böyle mücadele ettik diye, işe ben geri dönemezsem bile. Krizden sonra özellikle çadır kurmamızla birlikte mücadelemiz arttı. Soğukta yağmurda bile ordaydık. Çaresiz değiliz işçi sınıfı birleşince başaramayacağı bi şey yok. Birlikte güçlüyüz. Değiştirme gücü görüyoruz hep birlikte değiştireceğiz. Biz işten çıkarıldıktan hemen sonra bile kalanlar için şartlar iyileşti. Bu bile bi kazanım bizim için. Birlikte mücadele ederek değiştireceğiz. (Aydın)

KRİZDEN ÇIKIŞIN ROTASI: BİRLİK, DAYANIŞMA, MÜCADELE

Görüşme yaptığımız yüzlerce kadının hemen hepsi işyerindeki arkadaşlarına güvenmek istediklerini ancak güvenemediklerini söyleyerek, herkesin kendi bireysel kurtuluşu doğrultusunda davrandığını ifade etti. Bu durumu anlaşılır bulanlar olduğu gibi, kadınlar ve işçiler arasındaki birliğin güçlenmesi arzusu baskın olanlar da var.

İnsanların bir şeyi değiştirebilmesi için önce ekonomik özgürlüğünü vereceksin. En azından bazı durumları değiştirebilmek için mücadele edebilmesi için aç kalmayacağını bilmeli insan. Aynı işi yapan iki kadın var. Biri müdürler ne dese tamam diyor. Diğer kadın, 'Ben bu saati kabul etmiyorum. Benim evime uymuyor,' diyor. Öbürü diyor 'Bir şey olmaz.' Biri diyor ki 'Sabah geliyorum işe, akşam gittiğimde çocuklarım uyumuş oluyor. Onları göremiyorum. Öğlen gelsem en azından kahvaltı yaparım çocuklarımla', öbürü diyor ki 'Bir şey olmaz.' Bir şey olmaz diyen kadının kocası eğer buradan çıkarsan bir daha çalışamazsın dediği için her şeye boyun eğiyor. İnsanlar bilinçlenmeli ki bir şeyleri değiştirebilme gücünü kendisin de görsün. (İstanbul)

Çalıştığımız atölyede çok küçük bir kısımda birlik olabiliyoruz. Birlik olduğumuz kısımda her şeye karşı çıkabiliyoruz. Ancak geri kalan arkadaşlarımız bize katılmadığından değiştiremiyoruz. İşçi arkadaşlarımızdan herkese değil bazılarına güveniyorum. Çekinen işini kaybetmekten korkanlar var. Bu yüzden güvenemiyoruz. Birlik olduğumuz zaman her şeyi değiştirebiliriz. Bende bu değiştirme gücünü kendimde görüyorum. Birlik olmadığımız da ise çaresiz kalıyoruz istemeden. Değişimin mümkün olması için ise kesinlikle birlik gerekir. Sendikalaşmayı ve sendikanın ne olduğunu bilmiyorum. Ancak öğrendiğim kadarıyla işçi örgütü ve birlik sağladığı için olması gerektiğini düşünüyorum. Kriz süreci bizim atölyede birbirimize olan güvenimizi arttırdı. (Kocaeli)

Birlik olma arzusunun bir eğilime, giderek de sendikalaşma pratiğine dönüşmesinin önünde çeşitli zorluklar var. Sektörün kendi üretim sürecinin, istihdam özelliklerinin ve o alandaki sendikaların tutumları belirleyici etkenlerden biri. Tekstilde olduğu gibi:

Örgütlü olmadığımız için bu sıkıntıları yaşıyoruz, aslında örgütlensek birlik olsak ses çıkarabiliriz. Mesela bu zamlara karşı doğalgaza elektriğe gelen zamlara karşı ses çıkarılsak geri çekmek zorunda kalırlar ama insanlar korkuyor. Mesela biz sendikalı değiliz, tekstilde sendikalı olmak çok zor zaten ben hiç duymadım o yüzden tekstilde zor örgütlenmek ama dışarıda zamlara karşı örgütlenebiliriz.

Sendikal mücadelenin önündeki en önemli sorunlardan diğeriyse deneyimsiz ve mücadele tarihinin bilgisinden yoksun ama genç ve dinamik işçi kuşağı:

Henüz 22 yaşındayım ve bu şekilde yaşamak istemiyorum. Ancak şu an yapamıyorum. Çünkü borçlarım var. Sendikalı olsak tabii ki de daha iyi olur. Sendikanın tam olarak ne olduğunu bilmesem de biraz daha iyi olabilir durumumuz. (Kocaeli)

Ama tüm bu zorluklar, kadınların mücadele etmek için daha çok sebebi olduğu gerçeğini değiştirmiyor, daha düşük ücret, daha yoğun sömürü, daha çok baskı ve yerleşik ataerkillik ilişkileri, herhangi bir direniş ya da örgütlenme sürecinde kadınları ön plana geçirebiliyor. Aydın'daki bir gıda firmasında sendikalaştıkları için işten çıkarılan kadınlar anlatıyor:

100 kadar işçi işten çıkarılmıştır bugüne kadar. Hem çıkarılan işçiler içerisinde hem de fabrika genelinde kadın işçi sayısı çok fazlaydı. Çalışanların %70'i kadındı. Kadınlara yönelik ayrımcılık, mobbing fazlaydı. Patron vekilleri sinirlendiklerinde sinirlerini kolaylıkla kadınlardan çıkarabiliyorlardı, hakaret ediyorlardı. Bir kavanoz kırıldığında kıran kişi kadınsa tepki çok çok farklıydı.

... 'tayken kadınlara yönelik psikolojik şiddet vardı, kadın ve erkek aynı işi yapıyordu, bu işler çoğu zaman kadınlar için ağırdı. Kadın o işi yapmak istemezse, zorla yaptırıyorlardı, erkeklere böyle davranmıyorlardı. Mobbing ve hakaret vardı. Kadınlar daha çok mücadele etti bu yüzden. Bunlara dayanamayıp sendikalaştık. Mücadelenin başına kadın geçti mi zaten çok daha güçlü ve kazanımla dolu oluyor.

Kriz sürecinde mücadeleye daha fazla eğildik. Öncesinde kopmuştuk arkadaşlarla, şimdi daha çok birlikteyiz. Birbirimize daha fazla güveniyoruz. İnsanlar çaresiz kaldıkça daha fazla mücadele ediyor. Bütün bunları değiştirebileceğimizi biliyoruz. Birlik ve beraberlik ile mücadeleyle her sorunun üstesinden gelebiliriz, geleceğiz. Kriz sürecinde sendikayla daha fazla yakınlaştık. Bir sorun çıktığında arkamızdalar ama sendika aslında biziz, onu var eden biziz, kendimize güveniyoruz, o yüzden sendikaya da güveniyoruz. (Aydın)

SONUÇ: BULUŞMALARA DEVAM EDECEĞİZ! BU KRİZİ SERMAYENİN KRİZİNE ÇEVİREBİLİRİZ!

Erdoğan ve arkasındaki kapitalist güçler krizin faturasını işçi ve emekçilere çıkarmaktan başka hiçbir anlamı olmayan fedakârlık çağrıları yapıyor, raporumuz boyunca kadın işçilerin somut olarak ortaya koyduğu gibi çalışma ve yaşam koşullarını daha da ağırlaştırarak tedbirler alıyor. İşten atmalar, ücretsiz izinler, karşılıksız fazla mesailer, olabildiğince düşük ücretlere razı olarak çalışma konusunda baskılar hemen her iş kolunda ve fabrikalarda yaygınlaşıyor. Patronlar işsizlik fonunu yağmalıyor, vergi indirimlerinden faydalanıyor, kıdemli, kadrolu, sendikali çalışanlara bonuslar teklif edip “gönüllü” çıkış veriyor, yerlerine kıdemsiz, 6 aylık sözleşmelerle asgari ücrete yenilerini alıyor, “krizi fırsata çevirmek” için elinden geleni yapıyor... Kadınlara ise; iktidarın bekçilik ettiği sermaye düzeninin yarattığı krizin sonuçlarını katlanabilir hale getirmek, aile içinde “krizi yönetme” işini üstlenmek için çağrılar yapılıyor; “Kadın ailenin lokomotifidir” diyorlar.

Kadınların bedenlerinin, emeklerinin, cinsel ve yeniden üretim becerilerinin denetim altına alındığı ve ekonomik kaynaklara dönüştürüldüğü bir düzenin kurulması ve sürdürülmesi için kadınlara yönelik her türlü şiddet meşrulaştırılıyor.

Kadınları yalnızca eve ve aileye hapseden değerlerle tanımlayan hükümetin, uyguladığı politikalarla aynı zamanda evi ve aileyi bu değerlerle sürdürülemez hale getirdiği gerçeği ve çelişkisi raporumuz boyunca ortaya seriliyor. Kadınların “aileye kul, sermayeye köle, devlete feda” olması talebi, yaşam koşulları kadını sürekli “dışarıya, iş aramaya, toplumsal hayata karışmaya, aileyle, kocayla, patronla, devletle karşı karşıya gelmeye, talep etmeye, yardım istemeye” sürüklerken anlamsızlaşıyor.

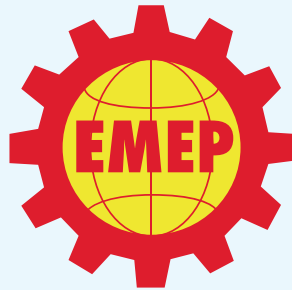
Kadınları giderek daha fazla oranda güvencesiz ve nitelsiz işlere mahkûm eden, bakım yüklerini arttıran, şiddeti derinleştiren, kadınları çaresizleştiren sömürü koşullarının kriz sürecindeki görünümüne dair veriler sunan bu somut tablo, kadınlara reva görülen koşullara karşı, bu sömürüyü sınırlayacak ve nihai olarak da engelleyecek mücadelenin güncel taleplerinin ne olabileceğine de ışık tutuyor.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü için binlerce kadını bir araya getiren sebepler; yoksulluk, işsizlik, kriz, eşitsizlik ve şiddet.

Bunlar yeryüzünden silinene kadar mücadele etmek zorundayız. Çilesini emekçi kadınlara yaşattıkları bu krizi sermayenin krizine çevirmek zorundayız!

***Yarın 8 Mart, önümüz seçimler, sonra 1 Mayıs...
Buluşmalara devam edeceğiz! Çünkü biliyoruz ki;***

KRİZE, EŞİTSİZLİĞE VE ŞİDDETE KARŞI GÜCÜMÜZ BİRLİĞİMİZ!

EMEK PARTİSİ

Yönetim Yeri: Bahçelievler Mah. İzzettin Çalışlar Cad. No:49/3 D:5 Bahçelievler. İstanbul
Telefon: 212 588 03 00 **Faks:** 0 212 587 56 86 **e-posta:** emekpartisi@emep.org **Web:** www.emep.org